

i portar-lo a lloc segur. Parlà amb entusiasme d'implantar la República a Venèçuela, afegint que podia comptarse amb el destacament de tropa a les seves ordres, un centenar d'homes que el seguiren allà on fós.

Joan—I com va escapar-se en Picornell?

Pere—El matí del dia fixat, en Rusinyol visità als presos donant-els-hi una corda, uns vestits de soldat i la contrasenya per a dir als sentinelles. El lloc on tenien que reunir-se era en un gran "ceibo", i fou sota les seves branques on es celebrà la que pot considerar-se com la primera Junta Oficial de la insurrecció.

Joan—Que malhauradament hauria de fallar.

Pere—Per dissort les coses no anaren en la forma esperada; alguns dels conjurats havien parlat massa, i les autoritats espanyoles, sospitant que passava quelcom, prengueren precaucions. Fou en aquest ambient que un vespre es reuní altre cop la Convenció per a prendre els acords definitius. Tots els assistents foren invitats a exposar el seu parer, i quan arribà el torn a Rusinyol, aquest digué que estava disposat a fer el que la Junta determinés, no deixant, però, d'advertir lleialment que ja no era possible el prendre a Caracas per sorpresa, i que hi hauria molta sang vessada, que era el que sempre volgueren evitar.

Joan—Era el seny que parlava.

Pere—Però després de deixar que el seny parlés, l'home afegí que, no obstant, estava disposat a tot. Era ja difícil recular, i malgrat els contratemps decidiren tirar endavant.

Joan—Pel camí del sacrifici.

Pere—Quan tots es disposaven a sortir cap als llocs designats, arribaren a Macuto forces espanyoles per a prendre a Espanya. Aquest pogué escapar-se d'una forma aventurada, alguns altres companys també ho feren, i el descoratjament féu presa dels que restaren. Gual, junt amb Rusinyol, procuraren animar als temerosos. Però ja era endebades. El primer moviment insurreccional havia fracassat.

Joan—I, com sempre, després degué venir la repressió.

Pere—Que fou cruel, implacable. Aplicant la tortura als primers detinguts, no trigaren a saber els noms dels principals capítosts. Rusinyol fou prés, per considerar-lo com un dels més "empecinados y activos"; i en entossudir-se en no volguer parlar, l'Escribà li digué que ja confessaria "a la vista de un potro de tormento".

Joan—Així es portà bé?

Pere—Magníficament. Amb una actitud coratjosa i estoica fins al mateix moment de pujar al patibul. Les seves declaracions foren de les més llargues, de les més ombrívoles i penoses. Per acabar condemnant-lo "a pena de horca y accesorios... como reo principal de la traición desde que comenzó a tramarse".

Joan—I els altres conspiradors?

Joan—Passant per la Plaça Bolívar, moltes vegades he vist la làpida, a la "Casa Amarilla", que ho recorda i commemora.

Pere—La d'en Rusinyol fou un mes més tard: el 5 de juny. Entre deu i dotze del matí el portaren a la forca, a la Plaça de la Font, amb dos companys seus, entre el

Pere—Mentres la causa havia anat fent el seu curs, Gual, Espanya i Picornell seguïen conspirant des de les illes del Carib. Aquest segon intent també havia de fracassar; i Espanya, que tornà d'amagat a Macuto, fou fet presoner i condemnat a mort a esquartament. La seva execució tingué lloc el 8 de maig de 1799, dos anys després dels començos de la conspiració.

doí de la gent de La Guaira. A la tarda escaparen els cadàvers, i els Germans de la Cofradia de Nostre Senyor enterraren els cossos decapitats. Els caps no; havien de servir d'escarment, com a testimoni afros de la justícia que el Rei manava fer contra els súbdits rebels.

Joan—Com en una estampa ombrívola del Cançoner.

Pere—Encara, uns mesos més tard, a la Porta de Caracas, hi havien dos gàbies d'escarni, amb dos caps ressecs, ennegrits, la sang moradencia, la pell a tires, els cabells a flocs. Un d'ells era el del capítost de la insurrecció, José María Espanya; l'altre, del català Josep Rusinyol.

